

ELEMENTA SERIALA

Омрзнутост ТВ серије као поп-културног дјела сасвим је разумљива, нарочито кад о њој говоримо из аспекта затупљивања масовне публике, или тек пуке забаве. Но, није јасно зашто се такав став у разним интелектуалним круговима задржао још и данас, када је сасвим јасно да су се њезини параметри квалитете промијенили, точније, кад је „квалитетна ТВ серија“ постала свеprisутна. Интелектуални снобизам, у чијој позадини стоји незнање и неинформисаност, није безазлен, јер утјече на брзину развоја тог изузетно потентног медија. По томе ставу, квалитетна ТВ серија је појам који су измислиле образоване елите да би дохрањивале властиту културалну доминацију, нудећи кроз њу евентуалну умивену критику, е да се она не би неконтролирано размахала у нежељеним правцима, или пак контролиране формуле за дешифрирање свијета како гледатељи не би морали сами размишљати о скривеним механизмима моћи и манипулација тих истих елита. Наравно, и арт-филм, казалиште, сликарство, сва умјетност, критикује поредак у оквиру културалне парадигме у којој је настао, с мањим или већим успјехом, јер ријетко је који аутор уопће свјестан ограничења те парадигме. Ствар постаје забрињавајућа кад се повратна спрега креатора и гледатеља ТВ серија проматра не уважавајући дистинкцију између ТВ серија с индустријске траке и оне артистичке. Тад се сва публика проматра као пробавитељ садржаја којим је тове произвођачи ТВ серија, како би остала непокретна и апатична, а креаторима ускраћује културални значај који уживају у другим медијима. Та су два проблема нарочито повезана на просторима Балкана, иако ни у свијету нису без темеља. У густој, преголемој шуми понуде ТВ серија постоји премало теоретичара и образованих критичара ТВ серија, који би помогли раскрчити ту шуму и указати на ТВ серије на које је вриједно потрошити драгоцјено вријеме. Исто мучи и ауторе: „Је ли Омар више *cool* тип од Стрингера, то ме не занима (...) Оно што ме занима је кад људи расправљају о озбиљним темама и ставовима. Кад се ствар одмакне од забаве и људи се свађају анализирајући политику, тада сам задовољан. То је вриједно времена. Зато проводиш пет, шест година радећи на серији.“¹ Премало је текстова који аргументирано расправљају о ТВ серијама, који користе алате филмске теорије, али и разних друштвених, па и природних, знаности, како би рашчланили неки проблем. Ту вреба парадокс „квалитетне ТВ серије“ – она истовремено има највећи капацитет од свих аудиовизуалних медија да сагледа сваки проблем, са свих страна једнако, хируршки стручно и педантно, али нема довољно хирурга да изврше операцију. Разне листе „Топ 10 серија ове године“ или „Најбољих сто серија свих времена“ чине далеко више штете него

¹ David Simon u: „David Simon Does Not Care What You Think Is Cool About His TV Shows“, Amos Barshad. Grantland. 26. 1. 2015.

користи, а у специјализираним теоријским зборницима и књигама још увијек се нађе поглавље или теза толико површних и приглупих да није чудно што је ТВ серијална теорија недовољно развијена. Али, ако ТВ серија није и не може бити ништа друго него производ поп културе, ни њезини креатори се неће усудити направити ништа више од тога. Е сад, колико је паметно игнорирати њезине позитивне потенцијале, нарочито на Балкану? Што ако се покаже да једна квалитетна ТВ серија, узмимо на примјер неку повијесне тематике, може раскринкати потиснуте националне фрустрације допирући до далеко већег броја људи него би то икада могао филм или роман? Ако захтијевамо од ТВ серије да буде бескомпромисна у копању до истине, а она то и те како може, морамо признати да у рукама имамо оружје за масовно уништење предрасуда, исфабрицираних информација и илузија. Таква би повијесна серија могла властитој нацији дијагностицирати комплекс лажне величине или чак социопатски поремећај, и „суочити је“ с властитом патологијом, као што је то Данцима учинила „1864.“, па би можда било мудро ТВ серији дати више кредита.

Како бих вам помогла да добијете увид неке основне појмове процесе везане уз квалитетну ТВ серију, изабрала сам текстове који ће вас, надам се, потакнути да о њој размишљате као о медију великог дмета и снаге, опасног и благотворног, попут нуклеарне енергије, овисно тко њоме рукује и на чију добробит. Задатак, да из цјелокупне свјетске литературе о ТВ серијама издвојим неколицину текстова, напосто је немогућа мисија, па сам се водила антикритеријем „од свачега помало“, водећи рачуна да текстови не буду предуги ни застарјели, и да се не преклапају у цитирању. Свакако вам неће бити наодмет упознати се с традицијом квалитетне ТВ серије, жанровским расправама и проблематици њезине анализе, начинима њезина манипулирања публиком као и њезине продукције, па све до особних импресија о ТВ серијама које су написали неки домаћи не-телевизијски аутори. Можда вас неки од ових текстова потакну да пожелите научити „читати серије“, пажљиво бирати којима ћете посветити пажњу и гледати их друкчијим очима.